

INFORMATION OM

NY VÄGLEDNING FÖR ARRANGEMANG I NATUREN

JOACIM INGELSSON

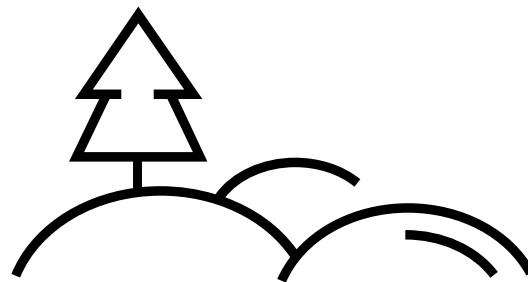
- Mark och Miljöutvecklare vid Svenska Orienteringsförbundet
  - tillgång till mark
  - hållbara arrangemang
- Bor i Sandviken
- Klubbledare OKH jun/senior
- Orienterar i H60
- Markägare, jägare.

MARK OCH MILJÖUTVECKLARE VID SVENSKA ORIENTERINGSFÖRBUNDET

Ansvarsområden

- Förklara hur orientering arrangeras för omvärlden och odla goda relationer med viktiga organisationer och myndigheter.
- Bevaka att vi har god kunskap om vår påverkan på flora och fauna
- Se till att vi har en fungerande markorganisation som kan ge stöd i markfrågor
- Upprätthålla och utveckla stöd till arrangörer i markfrågor
- Bevaka allemansrätten
- Delta i viktiga utredningar som kan påverka vår idrott och svara på remisser.
- Minska antalet allvarliga händelser/konflikter
- Minska våra arrangemangs miljöpåverkan

Grundläggande förutsättningar

Allemansrätten, vad gäller
Plats, tid och aktivitet.

Vad är ett arrangemang i naturen?

Vem är arrangör?

Samråd, dialog, tillstånd.

Samverkan mellan parterna

Relationerna mellan parterna

Arrangören kontra det allmänna intresset och det enskilda intresset.

Ansvarsroller

Särskilda hänsynsperioder

Stöddokument

MÅL OCH SYFTE

- Riktat sig till arrangörer, myndigheter och markägare/rättighetsinnehavare.
- Förtydliga relationerna mellan de olika parterna
- Ge stöd till dialog och samverkansprocesser kopplat till arrangemang
- Bidra till miljömässigt hållbara arrangemang.
- Underlätta för arrangörens planering av organiserade arrangemang i naturen
- Tydliggöra när och varför dialog eller samråd behövs.

GRUNDLÄGGANDE FÖRUTSÄTTNINGAR

- Allemansrätten
- Plats, tid och aktivitet – för arrangemang

ALLEMANSRÄTTEN TVÅ NIVÅER

- 1, **Nämnvärd skada eller olägenhet**, vilket gäller vid enskilt nyttjande.
- 2, **Påtaglig skada och olägenhet**, vilket gäller vid kollektivt nyttjande.
Förutsätter att den enskilde håller sig inom ramen för allemansrätten
- Ej fastställt var gränsen går.
- Många arrangemang kan genomföras inom ramen för allemansrätten, och behöver därmed inte markägarens eller ev. rättighetsinnehavares medgivande så länge man inte stör eller förstör samt att nyttjandet inte innebär **påtaglig skada eller olägenhet**.

I ALLEMANSRÄTTEN INGÅR INTE FÖLJANDE ÅTGÄRDER

- Att röja sly, bryta kvistar eller ta skott från levande träd.
  - Uppsättande av fasta markeringar, exempelvis permanenta skyltar eller målning av permanent karaktär på träd eller sten.
  - Grävning i mark eller utsättning av spänger eller broar.
  - Parkering som hindrar verksamheten på fastigheten.
  - Beträda mark med växande gröda på åkermark eller skadar skogsplantering.
- Arrangemang som medför någon av ovanstående åtgärder behöver markägarens tillstånd

PLATS, TID OCH AKTIVITET

- Beroende på **var** och **när** en viss **aktivitet** ska genomföras kan förutsättningarna för arrangemanget vara väldigt olika -
platsen, tiden och aktiviteten
- avgör vilken hänsyn och vilka förutsättningar som gäller för varje enskilt arrangemang.

PLATSEN

- Att välja lämplig plats viktig faktor vid planeringen.
- Typ av aktivitet, arrangemangets storlek och områdets karaktär.
- Trivial natur, känslig natur eller skyddad natur.

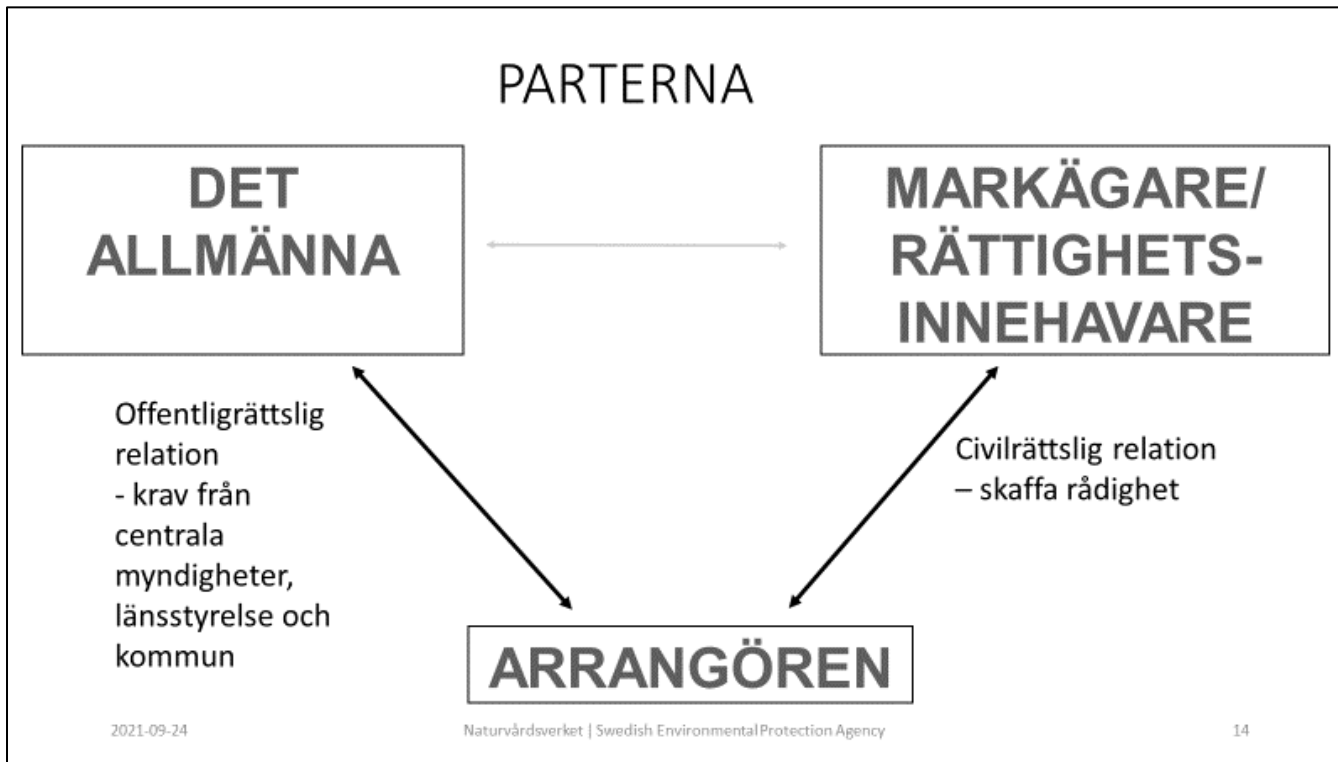
TIDEN

- Vilken tid på året har stor betydelse
- Vårperioden med fåglars häckningstid och däggjurens uppfödningstid
- Jakttiden under höst och vinter

AKTIVITETEN

- Befintliga vägar och stigar.
- Generellt och i terrängen.
- Koncentrerat till små ytor.
- Extensivt på större ytor.
- Typ av aktivitet.
- Antal deltagare.
- Utrustning.

RELATIONERNA MELLAN PARTERNA

RELATIONEN MELLAN ARRANGÖREN OCH DET ENSKILDA INTRESSET

- Ett arrangemang genomförs i de allra flesta fall på någon annans mark
- Om hela eller delar av ett arrangemang faller utanför allemansrättens ramar behöver dessa delar regleras med en skriftlig eller muntlig överenskommelse mellan arrangören och markägaren/rättighetsinnehavaren.
- Samråd med och eventuellt medgivande från rättighetsinnehavare krävs enbart för påverkan på den berörda rättighetsinnehavarens rättigheter.
- Tillstånd krävs alltså enbart av markägaren om denne påverkas så mycket att ett medgivande krävs, till exempel genom risk för skada på mark, vegetation, gröda, eller genom att anläggningar behöver uppföras.

RELATIONEN MELLAN ARRANGÖREN OCH DET ALLMÄNNA INTRESSET

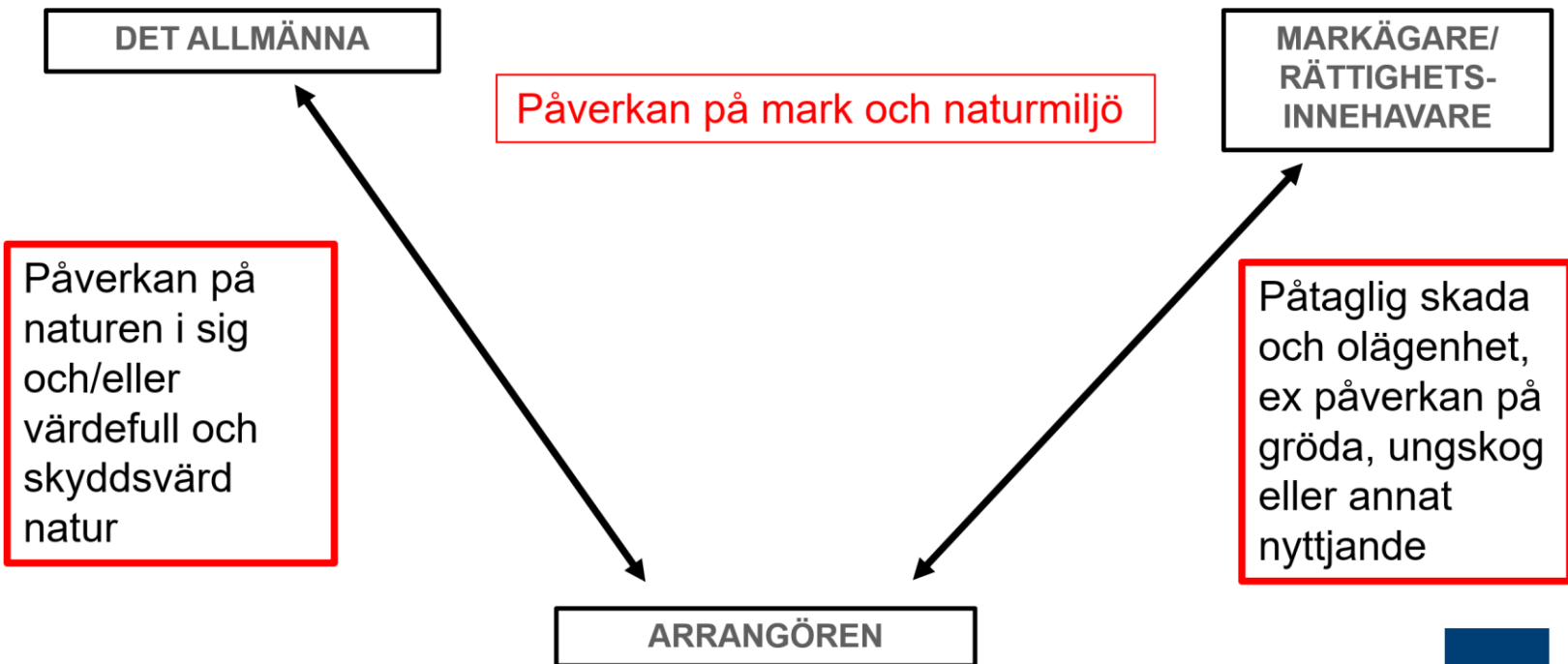
- Ett arrangemang måste genomföras inom ramen för gällande lagstiftning
  - Miljöbalken
  - Artskyddsförordningen
  - Terrängkörningslagen
  - Rennäringslagen
  - Kulturmiljölagen
  - Brottsbalken
  - Skadeståndslagen

ALLMÄNNA INTRESSET FORTS.

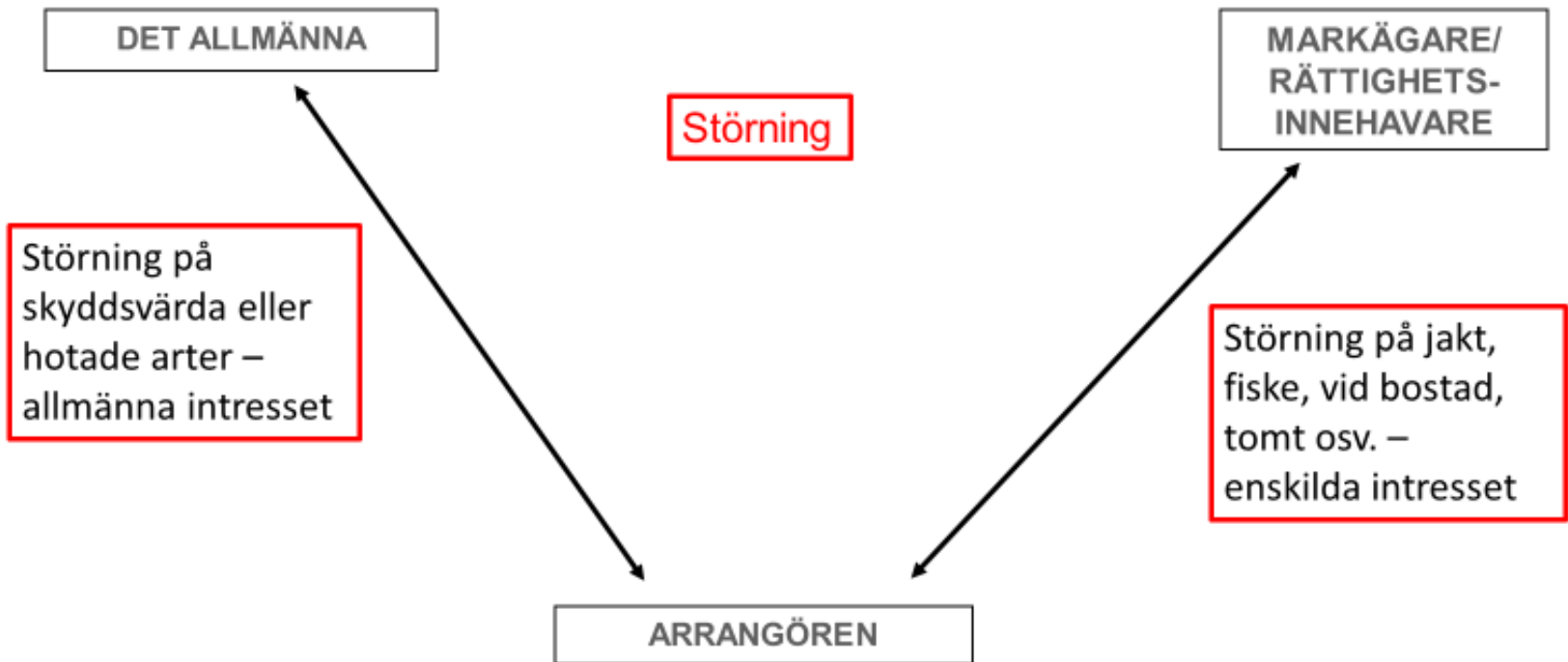
- Värt att notera är att myndigheten inte kan ställa krav på medgivande från markägare i sin prövning.
- Den är civilrättslig och berör enbart förhållandet mellan två parter.

PARTERNA

PARTERNA

ARRANGÖRENS ANSVAR

- Du som arrangerar organiserade aktiviteter på annans mark har skyldighet att:

ARRANGÖRENS ANSVAR (FORTS).

- Skaffa kunskap om allemansrätten.
- Informera deltagarna om allemansrätten och det ansvar som följer av den.
- Generell kunskap
- Specifikt för detta arrangemang och på denna plats.

ARRANGÖRENS ANSVAR (FORTS)

- Välja lämplig plats och tid på året för arrangemanget.
- Genomföra skydds och försiktighetsåtgärder.
- Förebygga och undvika risken för skador och störningar.

ARRANGÖRENS ANSVAR (FORTS)

- Ta reda på om arrangemanget kräver tillstånd från myndighet.
- Bedöma om arrangemanget behöver medgivande från markägare eller rättighetsinnehavare.
- Ta hänsyn till andra utövares verksamheter i naturen.

ATT TÄNKA PÅ VID GENOMFÖRANDE AV ARRANGEMANG

- Arrangören är ansvarig för arrangemangets totala påverkan.
  - Anpassa arrangemanget genom en noggrann planering
  - Arrangören har en skyldighet att på egen hand skaffa sig kunskapen.
-
- Dialog och information med markägare/rättighetsinnehavare.
  - Offentligt kunskapsmaterial. (Bilaga, kunskapsunderlag)
  - Kontakta myndigheter för dialog och information.

SÄRSKILD HÄNSYN UNDER VÅR OCH HÖSTPERIOD

- Ingen exakt tidsperiod
- Mitten av april i södra delarna av landet, senare ju längre norrut man kommer, till mitten av Juli.
- Måste utgå från situationen på just den platsen och de arter som förekommer just då.
- Höstperioden är den tid på året då jakt till stora delar bedrivs.

ATT BEAKTA UNDER VÅRPERIODEN

- Hänsyn
- Val av plats
- Utformning av arrangemanget

VÅRPERIODEN HÄNSYN

- 5§ jaktlagen:
  - Var och en ska visa viltet hänsyn
  - Idrottstävlingar och liknande friluftsvksamhet i marker där det finns vilt skall genomföras så att viltet störs i så liten utsträckning som möjligt.
- Av hänsyn till naturen med dess djur och växtliv bör större arrangemang undvikas under perioden.
- Av hänsyn till betande tamdjur och deras ungar bör arrangemang i anslutning till beteshagar undvikas under perioden.

VÅRPERIODEN VAL AV PLATS

- Undvik marker med rik förekomst av däggdjur och fåglar.
  - Marker med ett blandat inslag av ängs-, hag-, och skogsmarker
  - Fågelrika våtmarker (myrkanter, sumpskogar)
- Undvik marker med störningskänsliga och skyddsvärda arter.
  - Häckande större rovfåglar och andra skyddsvärda fåglar.
- Blöt fuktig mark.
  - Sumpskogar, källor, bäckmiljöer.

VÅRPERIODEN UTFORMNING AV ARRANGEMANGET

- Varaktighet.
  - Undvik arrangemang med tidsmässigt utdragen verksamhet.
  - Undvik återkommande arrangemang.
- Frizoner.
  - Fler och större
- Bansträckningen/banläggningen.
  - Stråkbanläggning, viltvänlig banläggning
- Storlek på arrangemang.

ATT BEAKTA UNDER HÖSTPERIODEN(JAKTPERIODEN)

- Under pågående jaktsäsong krävs det normalt sett medgivande från berörda markägare/jakträttsinnehavare
  - Säkerhetsaspekt för deltagaren
  - Kravet på att arrangemang inte får orsaka påtaglig påverkan/störning
  - Kan bedömas som medveten störning.
- Men med en god framförhållning från arrangören bör man kunna komma överens med berörda markägare och jakträttsinnehavare om en lämplig tid och plats för arrangemanget.

TILLSTÅND OCH PRÖVNING (FORTS)

- **Samråd enligt miljöbalken 12 kap. 6§**
- Genomförandet av ett friluftsanslag kräver i normalfallet inte samråd enligt 12 kap.6§
- Gäller enbart mycket stora tävlingar
- För orientering i storleksordningen 2000-3000 eller större.
- Behövs om man genomför fysiska ingrepp som grävningar, byggnationer
- T.ex. iordningställande av stigar, större röjningar, byggande av broar över vattendrag, byggnationer, större anordningar och grävarbeten vid TC.

SAMVERKAN GENOM DIALOG

- Information
- Samråd
- Dialog
- Tillstånd
- Dispens
- Samverkan

DIALOG OCH SAMVERKAN

- Genom en dialog med markägaren och rättighetsinnehavare kan arrangören få kunskap och kännedom om:
  - platsen/området.
  - Pågående verksamhet.
- Arrangören kan då anpassa arrangemanget så att negativ påverkan så långt som möjligt undviks
- Ger markägaren/rättighetsinnehavaren kännedom om arrangemanget.
- För att underlätta samverkan bör den föras konstruktivt och baseras på ömsesidig respekt.

MARKÄGARE/RÄTTIGHETSINNEHAVARES SKYLDIGHETER

- Som markägare och rättighetsinnehavare är man skyldig att tåla arrangemang som genomförs inom ramen för allemansrätten
- T.ex. utsättning av orienteringskontroller-
  - Om de placeras på lämplig plats
  - Sitter uppe en kortare tid
  - Plockas in efter arrangemangets genomförande.
- Orienteringskontroller bör alltid märkas med arrangörens namn, telnr, datum när de skall plockas in.

HÄNSYN TILL JAKT

- Som arrangör behöver du även visa hänsyn till jakt och vilt när du planerar arrangemang på annans mark.
- En dialog med jakträttsinnehavaren är att bra att genomföra
  - För att få kunskap om området.
  - För att undvika oönskad störning.
  - För att minimera störning på viltet och vid behov anpassa arrangemanget
- ☐ Ett arrangemang som normalt sett inte orsakar påtaglig skada kan, om det genomförs samtidigt som jakt avses bedrivas i samma område, orsaka påtaglig skada eller olägenhet genom att jakten då inte kan bedrivas på ändamålsenligt sätt.

Markfrågor

Joacim Ingelsson, mark- och miljöutvecklare

- **Markägarens tillstånd för checkpoints.**
- **Variera checkpointsområden för att minska slitage och störning.**
- **Checkpoints och tomtmark.**

SE TILL ATT HA MARKÄGARENS TILLSTÅND

A photograph of a mossy mound in a forest. The mound is covered in vibrant green moss and is topped with several thin, green stems, each bearing a small cluster of tiny white flowers. The background is a blurred forest scene with tree trunks and foliage.

- Skärmar, snitslar eller markeringar som sitter ute en längre period ingår inte i allemansrätten och skall ha markägarens tillstånd.
- Enligt Naturvårdsverket mer än 2-3 dagar.

VARIERA OMRÅDENA

- För att minska markslitaget så bör inte samma områden utnyttjas år från år.
- Variera ingång till checkpoints när området återkommer.

Okt. 20/Okt.21

TOMTMARK

- Gör det naturligt att inte kunna passera tomtmark mellan 2 checkpoints
- Sätt inte checkpoints för nära en tomtgräns. Tomtägaren har en hemfridszon som kan sträcka sig utanför tomtgränsen
- Det kan finnas hundar på tomten

STÖDDOKUMENT

- Checklista
- Tillstånd och prövning
- Begreppslista
- Kunskapsunderlag

KUNSKAPSUNDERLAG 1(3)

Arter och biologisk mångfald

- Skogens pärlor, inkl. nyckelbiotoper, sumpskogar och forn- samt kulturlämningar Skogsstyrelsen - Skogens pärlor
- Artfakta och rödlistan hos Artdatabanken - <https://artfakta.se/rodlistan>
- Arter och artskydd (naturvardsverket.se)

Skyddad natur

- Skyddad natur - Skyddad natur (naturvardsverket.se)
- Öppna data från Naturvårdsverket - Öppna data från Naturvårdsverket (naturvardsverket.se)
- Sveriges nationalparker - Sveriges nationalparker
- Vägledning om organiserat friluftsliv i skyddad natur - Organiserat friluftsliv och naturturism i skyddad natur (naturvardsverket.se)

KUNSKAPSUNDERLAG 2(3)

Kartor och fastigheter

- Min karta - [Min karta | Lantmateriet \(lantmateriet.se\)](https://www.lantmateriet.se/Min-karta)
- Ta reda på markägare - [Vem äger fastigheten | Lantmateriet \(lantmateriet.se\)](https://www.lantmateriet.se/Vem-ager-fastigheten)
- Information om samråd vid väsentlig ändring av naturmiljön - [Samråd vid ändring av naturmiljön \(naturvardsverket.se\)](https://www.naturvardsverket.se/Samrad-vid-andring-av-naturmiljon)

Vatten och våtmarker

- Värdefulla vatten - [Värdefulla vatten - Kartor & Gis - Data, kartor och rapporter - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](https://www.havochvatten.se/Vardefulla-vatten)
- Information om våtmarker från Artdatabanken - [Våtmarker | SLU Artdatabanken](https://www.artdatabanken.se/Vatmarker)
- Myrskyddsplanen, rapport med landets mest värdefull våtmarker - [Myrskyddsplan för Sverige \(naturvardsverket.se\)](https://www.naturvardsverket.se/Myrskyddsplan-for-Sverige)

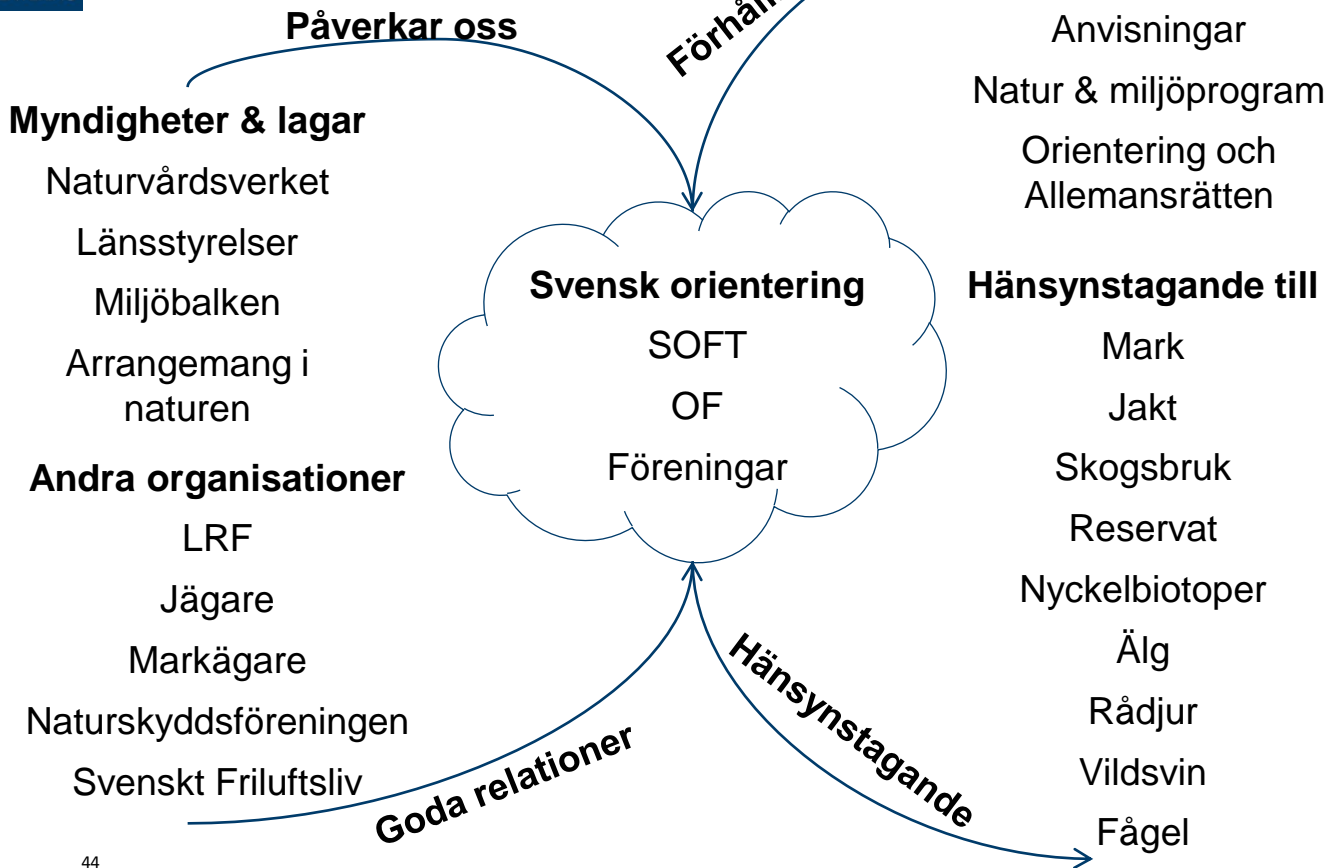
KUNSKAPSUNDERLAG 3(3)

Militära skyddsobjekt

- Om skyddsobjekt Skyddsobjekt - Försvarmakten (forsvarsmakten.se)

Övrigt

- Länsstyrelsernas hemsida - <https://www.lansstyrelsen.se/>
- Sametingets hemsida om samebyar - Samebyar - Sametinget
- Naturvårdsverkets hemsida om allemansrätten - Allemansrätten (naturvardsverket.se)
- Jakttider från Naturvårdsverket - Jakttider (naturvardsverket.se)

Behov av ökad kunskap hos individen

MARKANSVARETS "10 BUDORD"

(TIO FÖRSLAG FÖR BÄTTRE SAMARBETE OCH DIALOG)

1. **Ökat fokus på att förklara orienteringen**, snarare än att försvara orienteringen.
2. **Öka framförhållningen i dialogen** med markägare, jägare och myndighet inför ett arrangemang
3. **Säkerställ att kartägaren (klubb, kontaktperson) har kontroll över vilka aktiviteter som planeras** inom kartområdet över tid. Det får inte bli en överraskning för varken myndigheten, markägaren eller jägaren.
4. **Kom ihåg markägaren/jägarna/naturskyddet** även vid framställning av tillfälliga kartor för träning. Den digitala tekniken är en möjlighet, men kan även bidra till konflikter.
5. **Håll koll på träningsverksamheten** – säkerställ att markägare och jägare är informerade att detta förekommer – även om vi kan hävda allemansrätten
6. **Sprid kunskapen** om orienteringens minimala påverkan på naturen och om de positiva fördelar bl a friskvård som vida överväger. Använd gärna material framtaget av SOFT.
7. **Höj kunskapsnivån internt inom rörelsen**. Det gäller bl a innehållet i SOFTs policy Allemansrätt och orientering, Banläggning och om innehållet i FSC och PEFC.
8. **Genomför utbildningsaktiviteter** tillsammans med länsstyrelsens handläggare.
9. **Bevaka att markägarkontakterna fungerar** inom distriktet.
10. **Om problem uppstår, agera snabbt** Om behov finns kontakta SOFTs markansvarige.

TACK FÖR MIG

